

ИМИТАЦИЯ НА ФОЛИС НА МИХАИЛ VII ДУКА, ИЗРАБОТЕНА ЧРЕЗ ОТСИЧАНЕ, НАМЕРЕНА ПРИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИТЕ РАЗКОПКИ В СИЛИСТРА

Владимир Пенчев

Към разнообразните имитации на византийски фолиси от XI в., откривани по време на ежегодно провежданите в Силистра редовни археологически разкопки, през 2006 г. се добави един нов, неизвестен досега тип. Става дума за монета, представляваща изработена чрез отсичане посредством специално изготвени за целта лицева и опака матрици, имитация на фолис на византийския император Михаил VII Дука (1071–1078). Описанието на тази монета е както следва¹:

Лице: Надпис: – – С/– – – . Грубо и схематично представено бюстово изображение на Христос, с нимб, насреща. С дясната си ръка благославя, а с лявата – държи пред гърдите си евангелие.

Опако: Околовръстният надпис е заменен с едри, разположени нарядко точки. Грубо и схематично представено бюстово изображение на императора, със стема, дивитисион с маниакион и лорос. С дясната си ръка държи лабарум, а с лявата – кълбо с кръст.

Мед. Диаметър 22–24 мм. Тегло 2,84 г. Пробита в единия край, като е визиран образа на Христос (обр. 1). Намерена през 2006 г. в кв. Е₁₀, източно от помещение №7 на верижната сграда, западно от църква №2, на дълбочина 15,65 м. Заведена в инвентарната книга за монетите от археологическите разкопки в Силистра, под №3627.

Изработването на публикуваната тук имитационна монета трябва да е било

осъществено някъде през седемдесетте години на XI в., в Дръстър. Както е известно, в началото на седемдесетте години на XI в., византийското правителство прекратило изплащането на ежегодното парично възнаграждение, давано на разнородното погранично население в североизточните български земи, образуващи темата Паристрион и имащи за главен административен център град Дръстър². Срещу това парично възнаграждение, въпросното население е било задължено да охранява дунавската граница на империята. Прекратяването на плащанията довело до избухването на големия бунт от 1074 г., в резултат на който темата Паристрион била откъсната от властта на византийските императори за около две десетилетия³.

Преустановяването на притока на оригинални византийски монети от Константинопол, свързано с въпросните събития, несъмнено силно е затруднило нормалното функциониране на местното парично обръщение. За да се преодолее недостига на нискостойностни платежни средства, в Дръстър е било организирано значително по обем производство на

Обр. 1

имитации на византийски фолиси, изработени чрез отливане⁴. Но, както показват данните от археологическите разкопки в Силистра, преди да се пристъпи към въпросното производство, извършвано чрез техниката на отливане, в Дръстър са били правени опити да се изработват имитации на фолиси, чрез техниката на отсичане. За целта са били гравирани специални матрици. До сега, при археологическите разкопки в Силистра, бяха намерени екземпляри от два типа такива имитативни монети, изработени чрез отсичане. Тяхното оформление е повлияно от византийските фолиси от типа „Константин X с Евдокия“⁵ и от анонимния тип D⁶. Въпросните, изработени чрез отсичане имитации, се отличават с изключително грубата си и неумела изработка. Същите белези, макар и изразени в не до толкова крайна степен, наблюдаваме и при публикуваната тук имитативна монета, копира-

ща пряко фолисите на император Михаил VII Дука. Явно е, че по онова време в Дръстър не е имало майстори, притежаващи необходимата квалификация, която да им позволи да гравират достатъчно качествени монетни матрици и въобще да осъществяват производството на доброкачествени монети, чрез техниката на отсичане. Именно поради това, тези опити са били изоставени и се е преминало към масовото производство на имитации на фолиси, изработвани чрез полесния способ – отливането⁷.

Накрая, трябва да отбележим, че очевидно нашата монета е била преупотребена като медальон. За целта, тя е била пробита, за да може да се окачи на връв и да се носи на шията. Визиран е бил образът на Христос. Поради доброто ѝ състояние на запазеност можем да предположим, че това е станало наскоро след отсичането ѝ.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Изказвам благодарността си на научния ръководител на разкопките в Силистра, доц. Ст. Ангелова от катедра „Археология“ при СУ „Св. Климент Охридски“, за предоставената ми възможност да проуча и подготвя за публикуване монетата.
- ² **П. Мутафчиев.** Съдбините на средновековния Дръстър. Избрани произведения, т. II. С., 1973, с. 79–80.
- ³ Пак там, с. 85.
- ⁴ **Й. Юркова, В. Пенчев.** Български средновековни печати и монети. С., 1990, с. 189–191 и цит. там литература.
- ⁵ **В. Пенчев.** Две имитации на византийски фолиси от XI в., намерени при археологическите разкопки в Силистра. Минало, 2, 2001, с. 17–18.
- ⁶ **В. Пенчев.** Нов тип българска имитация на византийски анонимен фолис от XI в. Аста Musei Varnaensis, II – Сб. Нумизматични и сфрагистични приноси към историята на Западното Черноморие. Варна, 2004, с. 343–347; В. Пенчев. Втори екземпляр от имитациите на анонимни византийски фолиси от XI в., със знак наподобяващ „ипсилон“ върху opakото. Известия на Националния исторически музей, т. XVI, 2006, с. 148–154.
- ⁷ **Й. Юркова, В. Пенчев.** Цит. съч., с. 189–190.

IMITATION OF A FOLIS OF MICHAEL VII DUCAS, FOUND DURING ARCHAEOLOGICAL
EXCAVATIONS IN SILISTRA

Vladimir Penchev

(Summary)

The various imitations of the Byzantine 11th century folis that were unearthed during the yearly archaeological excavations in Silistra increased in number by a new type, until now unknown to the numismatists. The coin was uncovered in 2006. It is an imitation folis of the Byzantine emperor Michael VII Ducas (1071–1078), struck with the help of a double-sided i.e. face and back, matrices, which had been prepared for that particular purpose. This imitation coin must have been worked out some time in the 1170s in Drustar.